

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 października 2021 roku, wydanym w sprawie z powództwa J. Z. przeciwko Spółce (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł., Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi:

- w punkcie pierwszym oddalił powództwo;
- w punkcie drugim zasądził od powódki J. Z. na rzecz pozwanego Spółki (...) - (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. kwotę 5 400 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

(wyrok k. 229)

Powyższy wyrok został zaskarżony przez powódkę w części tj. w zakresie oddalającym powództwo co do kwoty 31 530,96 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 10 maja 2019 roku do dnia zapłaty na którą to kwotę składa się

- 20 000 zł tytułem zadośćuczynienia,
- 7 525,36 zł tytułem odszkodowania za utracone zarobki,
- 360 zł tytułem odszkodowania za koszty leczenia,
- 3 645,60 zł tytułem odszkodowania za koszty opieki przez osoby trzecie

oraz w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu. Zaskarżonemu wyrokowi powódka zarzuciła naruszenie:

1. przepisów prawa procesowego, które miało istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia:

a) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie treści dokumentów złożonych przez pozwanego, a to Regulaminu Targowisk Miejskich w Ł. oraz blankietu umowy najmu, co skutkowało:

- przyjęciem, że pozwany nie ma obowiązku kontroli elementów stoisk swoich najemców i badania ich wyposażenia, podczas gdy powinien dbać o zapewnienie porządku oraz bezpieczeństwa na terenie targowiska,
- pominięciem, że pozwany nie egzekwował Regulaminu oraz postanowień Umów najmu w zakresie prawidłowego oznaczania stanowisk handlowych, dlatego niemożliwe było ustalenie właściciela parasola zajmującego udostępnione przez pozwanego stanowisko handlowe;

b) art. 98 § 1 k.c. w zw. z art. 102 k.p.c. poprzez obciążenie powódki kosztami postępowania pierwszoinstancyjnego, mimo że Sąd uznał, że zdarzenie powodujące szkodę było nietypowe i niezwykle, zatem istniały szczególnie uzasadnione wypadki do odstąpienia od obciążania jej kosztami na podstawie art. 102 k.p.c.

2. przepisów prawa materialnego, tj.:

a) art. 435 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie i pozwany odpowiada za szkodę wyrządzoną powódce na zasadzie ryzyka, gdyż prowadzi przedsiębiorstwo wprawiane w ruch za pomocą sił przyrody;

b) art. 415 k.c. poprzez jego wadliwe zastosowanie i przyjęcie, że pozwany za szkodę wyrządzoną powódce odpowiada na zasadzie winy;

c) art. 444 § 1 i 2 k.c. oraz art. 445 § 1 k.c. poprzez nie zasądzenie należnego powódce odszkodowania oraz zadośćuczynienia;

d) art. 361 § 1 k.c. w zw. z art. 363 § 1 i 2 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, skutkujące wadliwym ustaleniem braku związku przyczynowego między zdarzeniem i szkodą i nieustaleniem wysokości szkody.

Powołując się na powyższe zarzuty powódka wniosła o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty:

- 20 000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz ustawowymi za opóźnienie od dnia 10 maja 2019 roku do dnia zapłaty oraz
- 11 530, 96 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 10 maja 2019 roku do dnia zapłaty tytułem odszkodowania, na które składają się 7525, 36 zł tytułem 360 zł tytułem odszkodowania za koszty leczenia, 3645,60 zł tytułem odszkodowania za koszty opieki przez osoby trzecie,

oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie – jedynie na wypadek nieuwzględnienia przez Sąd apelacji powódki - wniosła o zmianę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania pierwszoinstancyjnego poprzez odstąpienie od obciążenia powódki kosztami procesu oraz odstąpienie od obciążenia powódki kosztami postępowania apelacyjnego.

(apelacja k. 243-246).

Pozwana w odpowiedzi na apelację powódki wniosła o jej oddalenie w całości i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

(odpowiedź na apelację k. 256-261)

Sąd Okręgowy poczynił dodatkowo następujące ustalenia faktyczne:

Treści § 2-5 i 7 Regulaminu Targowisk Miejskich w Ł. brzmi:

§ 2. Do prowadzenia działalności na targowisku uprawnieni są;

- 1) przedsiębiorcy posiadający wpis do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym lub do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej;
- 2) producenci rolni w zakresie sprzedaży własnych, nieprzetworzonych produktów oraz osoby sprzedające produkty pochodzenia leśnego;
- 3) twórcy ludowi i artystyczni w zakresie wyrobów własnych oraz właściciele rzeczy używanych nieprowadzący zawodowo działalności gospodarczej w zakresie handlu.

§ 3. Działalność handlowa może być prowadzona w formie okężnej (z samochodów, przyczep, namiotów. „z ręki”, ze stołów itp.) oraz w formie stacjonarnej, tj. z obiektów wzniesionych zgodnie z przepisami prawa budowlanego.

§ 4. Na targowisku dozwolone jest prowadzenie sprzedaży art. spożywczych i przemysłowych z wyjątkiem:

- 1) prowadzenia gier hazardowych oraz sprzedaży towarów w drodze publicznych losowań i przetargów;
- 2) sprzedaży, podawania oraz spożywania napojów alkoholowych, poza wyznaczonymi miejscami w budynkach lub w ich częściach;
- 3) sprzedaży zwierząt;
- 4) prowadzenia w handlu okężnym sprzedaży:
 - a) produktów leczniczych i wyrobów medycznych, suplementów diety,

- b) substancji i płynów łatwopalnych, toksycznych i żrących, w tym nafty, benzyny, olejów napędowych, spirytusu skażonego,
- c) broni, amunicji, materiałów wybuchowych, pirotechnicznych oraz innych wyrobów, które poprzez proces reakcji spalania wywołują efekty optyczne, cieplne, akustyczne, zapalające lub dymne,
- d) papierów wartościowych, zagranicznych banknotów i monet będących w obiegu.
- e) kamieni szlachetnych, metali szlachetnych i przedmiotów z nich wykonanych.
- f) innych artykułów, których sprzedaż jest zabroniona na podstawie odrębnych przepisów prawa.

§ 5. Na targowisku zabrania się:

- 1) wnoszenia i używania materiałów niebezpiecznych dla życia i zdrowia,
- 2) prowadzenia działalności w ciągach komunikacyjnych.

§ 7.

1. Przedsiębiorcy wymienieni w § 2 pkt 1 zobowiązani są do oznaczenia swoich stanowisk szyldem zawierającym oznaczenie przedsiębiorcy, określenie podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą i przedmiotu tej działalności. Numeru ewidencyjnego Krajowego Rejestru Sądowego, numeru identyfikacji podatkowej.

2. Osoby określone w § 2 zobowiązane są do:

- 1) uchyla się pkt 1;
- 2) uiszczania administratorowi/dzierżawcy innych opłat, związanych z funkcjonowaniem targowiska;
- 3) dokonywania sprzedaży w miejscu wyznaczonym przez administratora/dzierżawcę targowiska;
- 4) zachowania czystości i porządku w obrębie zajmowanego stanowiska podczas prowadzenia działalności i po jej zakończeniu;
- 5) używania urządzeń pomiarowych (wag) z ważną cechą legalizacji oraz w sposób umożliwiający stwierdzenie prawidłowości pomiaru (ważenia);
- 6) usunięcia z terenu targowiska pojazdów oraz przenośnych stanowisk handlowych najpóźniej w ciągu godziny od wyznaczonego regulaminem czasu zakończenia prowadzenia handlu;
- 7) informowania administratora/dzierżawcy o przerwach w prowadzeniu działalności (choroby, urlopy) i uzyskania jego zgody na pozostawienie na terenie targowiska obiektu handlowego;
- 8) usunięcia na wezwanie administratora/dzierżawcy swojego obiektu handlowego, w przypadku zawieszenia lub zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej na targowisku;
- 9) posiadania przy sobie dokumentu umożliwiającego ustalenie ich tożsamości;
- 10) przestrzegania postanowień regulaminu targowiska, przepisów sanitarnych, weterynaryjnych, przeciwpożarowych oraz poleceń administratora/dzierżawcy targowiska w zakresie uprawnień określonych niniejszym regulaminem.

(regulamin k. 125-126)

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Zaskarżone orzeczenie należało uznać za prawidłowe. Sąd Okręgowy podziela poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia, a w konsekwencji przyjmuje je za swoje. Należy jednak zastrzec, iż Sąd Okręgowy nie podziela założenia Sądu I instancji wyrażonego w rozważaniach prawnych, iż parasol handlowy, który uderzył powódkę był wcześniej umocowany na stanowisku handlowym – na powyższe twierdzenie nie zostały bowiem przedstawione jakiegokolwiek dowody w sprawie. W tym miejscu należy bowiem zaakcentować, że Sąd odwoławczy, będąc instancją merytoryczną, zgodnie z art. 382 k.p.c. orzeka na podstawie materiału dowodowego zebranego w postępowaniu w I instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym (por. wyrok SN z dnia 29 listopada 2002 r., IV CKN 1574/00). W postępowaniu apelacyjnym Sąd II instancji rozpoznaje sprawę przez dokonanie niezbędnych ocen prawnych, chociażby dotyczące ich zarzuty nie były podniesione w apelacji (zob. wyrok SN z dnia 21 października 2005 r., I PK 77/05, opubl. OSNP Nr 19-20/2006 poz. 293). W odniesieniu do podstawy faktycznej rozstrzygnięcia Sądu II instancji Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, opubl. OSNC Nr 7-8/1999 poz. 124, mającej moc zasady prawnej, stwierdził, że Sąd II instancji może zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania wyroku Sądu I instancji bez przeprowadzenia postępowania dowodowego uzasadniającego odmienne ustalenia. W późniejszym wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2000 r. wydanym w sprawie II UKN 385/99 (publ. OSNP Nr 2001/15/493) podkreślono, że Sąd II instancji ma prawo i obowiązek dokonać własnej oceny wyników postępowania dowodowego, niezależnie od tego, czy ustaleń dokonuje po przeprowadzeniu nowych dowodów, ponowieniu dotychczasowych, czy też jedynie wskutek nie podzielenia ustaleń dokonanych przez Sąd I instancji. Podstawowym założeniem postępowania apelacyjnego jest bowiem dążenie do wydania merytorycznego rozstrzygnięcia, opartego na materiale zebranym przez Sąd I instancji i przez Sąd odwoławczy. Sąd II instancji winien samodzielnie ocenić całokształt zebranego w sprawie materiału dowodowego z uwzględnieniem faktów z zakresu notoryjności powszechnej i urzędowej, faktów przyznanych lub niezaprzeczonych, a także domniemań prawnych. Skoro postępowanie odwoławcze ma przede wszystkim wymiar merytoryczny, dopiero zaś w drugiej kolejności kontrolny, to uznać też trzeba, iż rozstrzygając sąd odwoławczy może i musi oprzeć się na własnych ustaleniach. Co ważne z poglądem Sądu Najwyższego wyrażonym w powołanej uchwale z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98 zgodził się również Trybunał Konstytucyjny mówiąc, iż ustalenia Sądu II instancji mogą być odmienne od ustaleń leżących u podstaw zaskarżonego wyroku nawet wówczas, gdy dokonywane są bez ponawiania postępowania dowodowego (por. także wyrok SN z dnia 19 lutego 2004 r., I PK 217/03, Lex nr 1615686).

Mając powyższe na względzie należy zauważyć, iż dowody przeprowadzone w sprawie nie dawały podstaw do nie budzącej wątpliwości konstatacji, iż przed nieoczekiwanym podmuchem wiatru parasol poderwany z terenu targowiska zarządzanego przez pozwanego był wykorzystywany na stoisku przedsiębiorcy – równie dobrze mógł być przedmiotem sprzedaży, który został wyrwany sprzedawcy z ręki przy jego demonstracji – jest rzeczą powszechnie wiadomą, iż na targowisku tego rodzaju odbywa się przede wszystkim sprzedaż rzeczy używanych, a nie nowych, fakt dokonywania sprzedaży rzeczy używanych został zresztą wprost wyartykułowany w § 2 pkt 3 regulaminu. Oczywiście prawdopodobieństwo takiego ciągu zdarzeń nie jest wysokie ale nie wyklucza również i kolejnej sytuacji, że ów parasol został porwany w momencie instalowania go przez handlowca bądź składania, co wyjaśniałoby dlaczego tylko i wyłącznie ten jeden parasol wzniósł się w powietrze przy silniejszym, nieoczekiwanym podmuchu wiatru. Dowody w sprawie nie pozwalają na jakąkolwiek konstatację w tym zakresie, a w świetle doświadczenia życiowego żadnej z tych sytuacji wykluczyć nie można. Należy bowiem zauważyć, iż żaden ze świadków nie był w miejscu, z którego poderwał się parasol – ustalenia w tym zakresie ograniczały się do wskazania, iż został poderwany z jednego ze straganów, nikt nie widział, czy był wcześniej zamontowany, a jeśli tak to w jaki sposób, czy został posadowiony w sposób uniemożliwiający jego poderwanie, czy też w inny sposób zabezpieczony. Brak ustalenia tych okoliczności wpływa w oczywisty sposób na brak możliwości dokonania oceny prawidłowości sprawowanego nadzoru przez pozwanego nad targowiskiem, a tym samym przypisania winy pozwanemu, do której to kwestii szerzej odniesie się Sąd Okręgowy na dalszym etapie postępowania.

Brak dowodów na dokonanie powyższych ustaleń wpływa też na ocenę zasadności naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. podniesionego przez skarżącą. Jakkolwiek rację ma powódka, iż konieczność uwzględnienia § 3-7 Regulaminu Targowisk Miejskich w Ł. wpływa na ocenę obowiązków obciążających dzierżawcę, to jednakże w przedmiotowej sprawie ustalenie tych obowiązków w ostatecznym rozrachunku nie miało wpływu na treść rozstrzygnięcia albowiem powódka nie wykazała, jak i gdzie został przed wypadkiem posadowiony parasol. Niewątpliwie natomiast, wbrew twierdzeniom skarżącej, treść regulaminu, czy też treść zawieranych umów najmu nie mają jakiegokolwiek znaczenia dla wykazaniu faktu, czy rzeczywiście, zgodnie z regulaminem, było oznaczone stanowisko handlowe wykorzystujące ten parasol w dniu zdarzenia. Uzupełnienie zaś stanu faktycznego o treść § 2-7 regulaminu przez Sąd Okręgowy wynikała z konieczności uwzględnienia całokształtu materiału dowodowego przy dokonywanej ocenie prawnej obowiązków pozwanego jako dzierżawcy targowiska.

Za niezasadne należało też uznać podnoszone przez skarżącą zarzuty naruszenia przez Sąd I instancji prawa materialnego.

Nie można zgodzić się ze skarżącą, iż pozwany, jako zarządzający targowiskiem, ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą z tytułu jego prowadzenia w oparciu o zasadę ryzyka regulowaną art. 435 § 1 k.c. z tego względu, że na terenie targowiska znajdowało się również budynek ze stanowiskami handlowymi, zaopatrzone w energię elektryczną, oświetlenie i z doprowadzonym ujęciem wody. Abstrahując bowiem od faktu, iż powyższe twierdzenia o wykorzystywaniu do prowadzenia działalności pozwanego sił przyrody zostały podniesione dopiero w toku postępowania odwoławczego – są więc spóźnione, to należy zauważyć, iż w tym konkretnym przypadku w oparciu o już zebrany materiał dowodowy w sposób niewątpliwie można stwierdzić, iż wykorzystywane siły przyrody przy prowadzonej przez pozwanego działalności miały jedynie charakter subsydiarny. W art. 435 § 1 k.c. nie chodzi bowiem o przedsiębiorstwo, które jedynie wykorzystuje do realizacji części zadań ruch urządzeń wprawianych w ruch za pomocą sił przyrody, lecz o takie przedsiębiorstwo, które jako całość wprawiane jest w ruch za pomocą sił przyrody. Według orzecznictwa Sądu Najwyższego, przyjęcie, że przedsiębiorstwo jest wprawiane w ruch za pomocą sił przyrody wymaga uwzględnienia znaczenia określonych technologii w działalności przedsiębiorstwa oraz oceny, czy możliwe byłoby osiągnięcie zakładanych celów produkcyjnych przedsiębiorstwa bez użycia sił przyrody (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8.12.2005 r., I UK 97/05, OSNP 2006, nr 21-22, poz. 336). Użyta siła przyrody powinna stanowić siłę napędową przedsiębiorstwa jako całości, tak by jego istnienie i praca uzależniona była od wykorzystania sił przyrody, bez użycia których nie osiągnęłoby celu, do jakiego zostało utworzone (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1.12.1962 r., I CR 460/62, OSPiKA 1964, nr 4, poz. 88). Tymczasem w przedmiotowej sprawie do stanowisk wynajmowanych na placu handlowcom w dni targowe nie była doprowadzona energia elektryczna - jak wynika z przedłożonych zdjęć i zeznań reprezentującego pozwanego M. G. i zeznań świadka S. G. działalność pozwanego polegała przede wszystkim na udostępnieniu sprzedającym nieuzbrojonego, utwardzonego i oznaczonego terenu na placu do działalności handlowej tj. zorganizowania targowiska. Oczywiście plac był oświetlony, a nieokreślona część stanowisk handlowych znajdowała się w budynku, to jednakże dla osiągnięcia przez pozwanego głównego celu czyli zorganizowanie miejsc do handlu na placu użycie sił przyrody nie jest niezbędne – brak jest więc podstaw do przyjęcia za powódką, iż pozwany winien odpowiadać w przedmiotowej sprawie na zasadzie ryzyka.

Zasadnie więc Sąd I instancji dokonał oceny zachowania pozwanego pod kątem jego odpowiedzialności na zasadzie winy za zaistniałe zdarzenie (art. 415 k.c.) nie naruszając i w tym zakresie przepisów prawa materialnego, jednakże nie można zgodzić się ze stanowiskiem Sądu I instancji, iż obowiązki pozwanego przy organizacji targowiska ograniczały się wyłącznie do utrzymania czystości na targowisku, ciągów komunikacyjnych w należytym stanie, kontroli towarów sprzedawanych na targowisku – obowiązkiem pozwanego było bowiem zapewnienie takiej organizacji targowiska, aby wszystkie postanowienia Regulaminu Targowisk Miejskich w Ł. na dzierżawionym targowisku były przestrzegane. Jeśli bowiem § 3 regulaminu wskazywał, iż działalność handlowa może być prowadzona w formie okrężnej (z samochodów, przyczep, namiotów, „z ręki”, ze stołów itp.) oraz w formie stacjonarnej, tj. z obiektów wzniesionych zgodnie z przepisami prawa budowlanego, to niewątpliwie pozwany był również i zobligowany do kontroli, czy stawiane na targowisku obiekty handlowe są zgodne z przepisami prawa budowlanego. W świetle przepisów Prawa budowlanego (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 2351) zwykłego parasola straganowego nie można jednak uznać ani

za obiekt budowlany ani za element małej architektury czy też tymczasowy obiekt budowlany – brak użycia wyrobów budowlanych, jakichkolwiek instalacji przy braku trwałego połączenia z gruntem pozwala dojść do wniosku, że nie jest on obiektem budowlanym podlegającym regulacji Prawa budowlanego (por. wyrok NSA z 11.10.2006 r., II OSK (...), (...) 2008, nr 1, poz. 17).

Powyższy parasol, wbrew twierdzeniom skarżącej, nie może też być uznany za materiał niebezpieczny dla zdrowia i życia, którego wnoszenie na teren targowiska jest zabronione, gdyż jego właściwości nie stwarzają samodzielnie zagrożenia dla zdrowia i życia. Z przedłożonych przez powódkę zdjęć parasola, nie wynika też, aby miał on elementy atypowe, niebezpieczne, zagrażające zdrowiu lub życiu, nie można więc czynić pozwanemu zarzutu z tego, iż parasol ten został wniesiony na teren targowiska, a następnie został tam rozłożony.

Mając natomiast na względzie, iż nie zostało wykazane w jakich okolicznościach faktycznych doszło do rozłożenia parasola, ewentualnego jego posadowienia na stanowisku handlowym, to brak jest podstaw do przypisania, iż zachowanie pozwanego w zakresie nadzoru nad działalnością targowiska, zapewnieniem bezpieczeństwa osób z niego korzystających było bezprawne i zawinione, a ponadto że miało ono jakikolwiek związek z zaistniałą szkodą. Tym samym zasadnie Sąd I instancji uznał, iż nie zostały spełnione przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej na gruncie art. 415 k.c., jak i art. 361 k.c.

Bezpodstawność zarzutów w zakresie ustalenia odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego czyni zbędnym ustosunkowanie się do podniesionych w sprawie zarzutów naruszenia art. 444 i 445 k.c.

W przedmiotowej sprawie, wbrew twierdzeniom skarżącej, brak jest też podstaw do zastosowania art. 102 k.p.c. przy rozstrzygnięciu o kosztach procesu z uwagi na fakt, iż zdarzenie powodujące szkodę było nietypowe i niezwykle, a rozstrzygnięcia sprawy powódka nie mogła przewidzieć ze względu na brak praktyki orzeczniczej w tego rodzaju sprawach. Należy bowiem zauważyć, iż w ostatecznym rozrachunku fakt atypowości zdarzenia szkodzącego nie miał żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, gdyż powódka nie przedstawiła jakiegokolwiek materiału dowodowego z którego wynikałyby okoliczności obciążające pozwanego. Powódka reprezentowana przez fachowego pełnomocnika, winna się zaś liczyć z tym, iż brak wykazania okoliczności z których wywodzi skutki prawne będzie skutkować przegraniem procesu. Tym samym należy uznać, iż Sąd I instancji prawidłowo zastosował art. 98 § 1 k.p.c. przy rozstrzygnięciu o kosztach procesu.

W tym stanie rzeczy, nie podzielając zarzutów sformułowanych w wywiedzionym środku zaskarżenia, Sąd Okręgowy oddalił apelację na podstawie artykułu 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, zasądając od powódki na rzecz pozwanego kwotę 1800 zł, na którą złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika procesowego ustalone na podstawie § 2 pkt 5 w zw. z § 10 pkt 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1800 z późn. zm.).